

У кожнай мове фразеалагізмы маюць пэўную спецыфіку, розныя бакі якой аб'ядноўваюцца лексіка-граматычнымі і стылістычнымі асаблівасцямі. Яны могуць праяўляцца ў адценнях значэнняў, у іх граматычных мадэлях, лексічным складзе і асаблівасцях ужывання. Як сведчаць даследаванні І.Я. Лепешава, паводле паходжання многія адзінкі агульныя для ўсходнеславянскіх моў (*язык без касцей, язык як брытва, язык доўгі і інш.*). Так, кампанентны склад фразеалагізмаў са значэннем “маўленчая дзейнасць” у рускай і беларускай мовах у многім супадаюць. Напрыклад: *вешаць лапішу на вушы – вешать лапишу на уши, біць язык аб зубы – бить язык об зубы, язык добра падвешаны – язык хорошо подвешен, язык как брытва – язык как бритва, язык доўгі – язык длинный, заговорваць зубы – заговаривать зубы, язык без касцей – язык без костей, хадзячая газета – ходячая газета, востры язык – острый язык.*

У неакторых выпадках фразеалагізмы, якія маюць аднолькавае значэнне ў рускай і беларускай мовах, выразна адрозніваюцца лексіка-граматычнымі асаблівасцямі: *язык гладка ходзіць – язык подвешен, лёгка на язык – за словом в карман не полезет, жаба на языку не спячэцца – рот не закрывается, абмыць языком, мыць (абмываць) языком – распускать язык, вастрыць (тачыць) языкі (язык) – распускать язык, браць на язык – чесать языком.*

Заклучэнне. Такім чынам, у фразеалагізмах знайшлі сваё адлюстраванне розныя бакі жыцця чалавека: яго стаўленне да працы, адпачынку, да людзей, прадметаў матэрыяльнага свету. Фразеалагізмы нясуць у сабе закадзіраваную інфармацыю пра нацыянальна-культурны светапогляд народа ў цэлым і пра чалавека як асобнага прадстаўніка народа. Фразеалагізмы са значэннем “маўленчая дзейнасць” вельмі выразна характарызуюць чалавека, яго кантакты з іншымі людзьмі. Выкарыстанне такіх фразеалагічных адзінак дае нам магчымасць ахарактызаваць чалавека, зразумець, як ён сябе паказвае праз маўленне.

1. Слоўнік фразеалагізмаў. У 2 т. Т.1. А – Л / І. Я. Лепешаў. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – 672 с.
2. Слоўнік фразеалагізмаў. У 2 т. Т.2. М – Я / І. Я. Лепешаў. – Мінск: Беларус. Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – 704 с.
3. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў слоўнік фразеалагізмаў / І. Я. Лепешаў. – Мн.: БелЭн., 2004. – 448 с.
4. Русско-белорусский, белорусско-русский словарь фразеологизмов / Авт.-сост. Е. Л. Бояркина, В. Н. Сивчиков. Минск: Попурри, 2012. – 352 с.

КОЛЬКАСНЫЯ ПАКАЗЧЫКІ ДЫНАМІКІ ЖАНОЧАГА І МУЖЧЫНСКАГА ІМЕННІКА Ў г.п. УШАЧЫ Ў 2011–2020 гг.

Салавей М.В.,

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Зіманскі В.Э., канд. філал. навук, дацэнт

Нацыянальны імянік уяўляе сабой даволі складаную і па большасці параметраў дакладную сістэму. Калі разглядаць імянік паводле полевай будовы, то ядзерную вобласць складаюць найбольш распаўсюджаныя, частотныя, так званыя папулярныя імёны [1, с.34].

Мэта артыкула – выяўленне самых распаўсюджаных па колькасці ўласных асабовых мужчынскіх і жаночых імёнаў, дадзеных нованароджаным у г.п. Ушачы ў 2011–2020 гг., і лінгвакультуралагічны аналіз характэрных змен у іменніку ў параўнанні з 2000–2010 гг.

Матэрыял і метады. Даследаванне праведзена на матэрыяле архіўных запісаў аддзела загса Ушацкага раёна. Асноўнымі метадамі даследавання выступаюць апісальны метады, метады параўнальнага аналізу, метады апытвання.

Вынікі і іх абмеркаванне. За даследаваны перыяд з 2011 па 2020 год аддзелам загса Ушацкага раёна было зафіксавана нараджэнне 557 дзяўчынак і 565 хлопчыкаў. Нованароджаным было дадзена 95 жаночых і 83 мужчынскія імёны. Як вядома, характар іменніка любога рэгіёна ў значнай ступені вызначаецца дзясяткай самых распаўсюджаных мужчынскіх і жаночых імёнаў [2, с.196]. Найбольш папулярнымі мужчынскімі імёнамі за даследаваны перыяд былі (у дужках прыведзена колькасць носьбітаў): Арцём (32), Ягор (31), Максім (28), Іван, Мацвей, Яраслаў (21), Мікіта (20), Ілья, Кірыл (19), Раман (18), Павел, Уладзіслаў, Цімафей (16), Данііл (15), Даніла, Станіслаў (14). Найбольш папулярнымі жаночымі імёнамі за даследаваны перыяд былі: Ганна (30), Анастасія (26), Марыя (25), Дар'я, Паліна (24), Аляксандра (23), Вікторыя, Елізавета, Ксенія, Сафія (22), Яўгенія (20), Валерыя (19), Мілана (18), Ульяна (14). Калі параўноўваць з самымі распаўсюджанымі дзіцячымі імёнамі, якія былі зафіксаваны ў г.п. Ушачы ў 2000–2010 гг, то можна заўважыць, што характар

іменніка найбольш распаўсюджаных дзіцячых імёнаў мае значныя змены (дадзеныя прыведзены ў табліцы 1 і 2).

Табліца 1 – Дынаміка найбольш папулярных мужчынскіх імёнаў

Імя	2000-2010 гг.	Імя	2011-2020 гг.
1.Мікіта	59	1.Арцём	32
2.Уладзіслаў	46	2.Ягор	31
3.Дзмітрый	40	3.Максім	28
4.Аляксей	39	4.Іван, Мацвей, Яраслаў	21
5.Кірыл	39	5.Мікіта	20
6.Аляксандр	38	6.Ілья, Кірыл	19
7.Арцём	35	7.Раман	18
8.Павел	34	8.Павел, Уладзіслаў, Цімафей	16
9.Ілья	32	9.Данііл	15
10.Іван	29	10.Даніла, Станіслаў	14

Табліца 2 – Дынаміка найбольш папулярных жаночых імёнаў

Імя	2000-2010 гг.	Імя	2011-2020 гг.
1.Анастасія	66	1.Ганна	30
2.Вікторыя	45	2.Анастасія	26
3.Дар’я	45	3.Марыя	25
4.Ганна	41	4.Дар’я, Паліна	24
5.Аляксандра	37	5.Аляксандра	23
6.Паліна	32	6.Вікторыя, Елізавета, Ксенія, Сафія	22
7.Марыя	31	7.Яўгенія	20
8.Ксенія	29	8.Валерыя	19
9.Елізавета	25	9.Мілана	18
10.Крысціна	25	10.Ульяна	14

Як паказвае аналіз матэрыялу, на працягу даследаванага перыяду толькі імёны Павел (8 – 8) і Аляксандра (5 – 5) не змянілі свае пазіцыі. Астатнія імёны мянялі сваё месца ў залежнасці ад распаўсюджанасці (у дужках прыведзены пазіцыі, якія займала імя ў 2000 – 2010 гг., 2011 – 2020 гг.): Мікіта (1 – 5), Уладзіслаў (2 – 8), Дзмітрый (3 – 0), Аляксей (4 – 0), Кірыл (5 – 6), Аляксандр (6 – 0), Арцём (7 – 1), Ілья (9 – 6), Іван (10 – 4). Мужчынскія імёны Ягор (2), Максім (3), Мацвей (4), Яраслаў (4), Раман (7), Цімафей (8), Данііл (9), Даніла (10), Станіслаў (10) у 2000 – 2010 гг. не ўваходзілі ў дзясятка распаўсюджаных імёнаў. Анастасія (1 – 2), Вікторыя (2 – 6), Дар’я (3 – 4), Ганна (4 – 1), Паліна (6 – 4), Марыя (7 – 3), Ксенія (8 – 6), Елізавета (9 – 6), Крысціна (10 – 0). Жаночыя імёны Сафія (6), Яўгенія (7), Валерыя (8), Мілана (9), Ульяна (10) у 2000 – 2010 гг. не ўваходзілі ў дзясятка распаўсюджаных імёнаў. Такое размеркаванне найбольш папулярных дзіцячых імёнаў абумоўлена рознымі фактарамі. Сярод іх немалаважную ролю адыгрывае традыцыя, якая як раней, так і зараз мае вялікі ўплыў на імянік. Пры апытванні жыхароў г.п. Ушачы былі высветлены найбольш распаўсюджаныя прычыны называння: у гонар бацькі, маці, дзядулі, бабулі: (Іван Іванавіч (бацьку таксама завуць Іван), Валерыя (бацьку завуць Валерый), Марыя (бабулю завуць Марыя)), народныя святы, якія выпадаюць на дату нараджэння дзіцяці (7 ліпеня – Іван, 2 жніўня – Ілья). Аднак найбольш распаўсюджанай прычынай была эстэтычная – “вельмі спадабалася імя” (Арцём, Максім, Мікіта, Станіслаў, Уладзіслаў, Ягор; Анастасія, Елізавета, Ксенія, Мілана, Паліна, Ульяна).

Заклучэнне. Такім чынам, мужчынскі і жаночы іменнікі г.п. Ушачы за даследаваны перыяд з 2011 па 2020 гг. характарызуюцца разнастайнасцю. Самымі распаўсюджанымі імёнамі па колькасці носбітаў за даследаваны намі перыяд з’яўляюцца мужчынскія Арцём (32), Ягор (31), Максім (28), Іван, Мацвей, Яраслаў (21), Мікіта (20), Ілья, Кірыл (19), Раман (18), Павел, Уладзіслаў, Цімафей (16), Данііл (15), Даніла, Станіслаў (14) і жаночыя Ганна (30), Анастасія (26), Марыя (25), Дар’я, Паліна (24), Аляксандра (23), Вікторыя, Елізавета, Ксенія, Сафія (22), Яўгенія (20), Валерыя (19), Мілана (18), Ульяна (14) імёны. Менавіта такая распаўсюджанасць імёнаў сведчыць пра

значны ўплыў пазіцыі бацькоў, якія пры выбары імя кіруюцца разнастайнымі прычынамі (асноўныя: “спадабалася імя”, дата нараджэння, у гонар бацькі, маці, дзядулі, бабулі).

1. Беларуская антрапанімія: вучэбны дапаможнік / Г.М. Мезенка (наук. рэд.) [і інш.]. – Віцебск: УА «ВДУ імя П.М. Машэрава», 2009. – 254 с.
2. Динамические особенности именника города и села / Т. В. Скребнева // Наука - образованию, производству, экономике: материалы XV(62) регион. науч.-практ. конф. преподавателей, научных сотрудников и аспирантов, посвященной 100-летию со дня основания УО "ВГУ им. П. М. Машерова", Витебск, 3-5 марта 2010 г. – Витебск, 2010. – С. 195–196

ОСОБЕННОСТИ ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ОФОРМЛЕНИЯ ИНТЕРЬЕРА В СКАЗКЕ Э.Т.А. ГОФМАНА «ЗОЛОТОЙ ГОРШОК» В ОРИГИНАЛЬНОМ И ПЕРЕВОДНОМ ВАРИАНТАХ ПРОИЗВЕДЕНИЯ Скурат А.И.,

студентка 2 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Зайцева И.П., доктор филол. наук, профессор

Имя Эрнеста Теодора Амадея Гофмана известно многим, прежде всего – как одного из самых оригинальных и талантливых авторов литературной сказки, хотя этому автору принадлежат произведения, созданные и в других жанрах: роман и новеллы.

Цель данной работы – рассмотреть некоторые особенности изображения интерьера в одной из самых известных сказок Э.Т. Гофмана в аспекте переводоведения (насколько сохраняются либо утрачиваются эти особенности в процессе перевода на другой язык).

Материал и методы. Материалом исследования в данном случае послужит оригинальный (немецкоязычный) вариант произведения Э.Т.А. Гофмана «Золотой горшок», а также ее перевод на русский язык, выполненный В. Соловьевой. При проведении исследования использовались методы: интерпретационный, сопоставительный, контекстуального анализа.

Результаты и их обсуждения. «Интерьер (фр. *interieur* – внутренний) в литературе – описание внутреннего убранства помещений, характеризующее эпоху, страну, социальный статус владельца, его вкусы. ... Иногда детали интерьера приобретают особую важную роль, вплоть до символической» [4, стб. 311]. Интерьер является важной частью любого произведения: именно он может передать то, что не может передать ни один диалог. Задача переводчика – сохранить в процессе перевода те же особенности, которые были важны для автора произведения.

Приведем несколько примеров описания интерьера из оригинального и переводного текстов сказки Э.Т.А. Гофмана:

1) «*Allerhand häßliche ausgestopfte Tiere hingen von der Decke herab, unbekanntes seltsames Geräte lag durcheinander auf dem Boden, und in dem Kamin brannte ein blaues sparsames Feuer, das nur dann und wann in gelben Funken emporknisterte*» [5]; «Отвратительные чучела **каких-то** животных свешивались с потолка, на полу валялась какая-то необыкновенная **посуда**, а в камине горел скудный голубоватый огонь, изредка вспыхивавший желтыми искрами» (выделено мною. – А. С.) [3, с. 112].

В содержащейся в тексте оригинала находим фразу *allerhand ausgestopfte Tiere*, что в переводе обозначает ‘всевозможные чучела’ [1]; в переводном варианте этому выражению соответствует выражение *отвратительные чучела каких-то животных*, что позволяет судить о явной негативной оценке автором изображаемого, тогда как в тексте оригинала это описание такой оценки не содержит.

Выражение из оригинального текста *seltsames Geräte* (‘странные инструменты’ [3]) заменяется переводчиком выражением *необыкновенная посуда*, что, вероятно, связано со стремлением приблизить изображаемый в доме колдуньи интерьер к быту обычных людей.

2) «*Noch durch manches fremdartig aufgeputzte Gemach schritt der Archivarius, so daß der Student ihm kaum folgen und einen Blick auf all' die glänzenden sonderbar geformten Mobilien und andere unbekannte Sachen werfen konnte, womit alles überfüllt war*» [5]; «Еще через многие **чудно** убранные комнаты прошел архивариус, и студент едва попевал за ним, бросая беглый взгляд на блестящую, странного вида мебель и другие неведомые ему вещи, которыми все было наполнено» (выделено мною. – А. С.) [3, с. 117].

Описывая комнату, автор сказки использует выражение *fremdartig Gemach* (‘странный, необычный’ [1]), которое в переводном варианте заменяется на *чудно убранные комнаты*. Эта